

Cuspair Clàir-ghnothaich	5
Àir. Aithisge	G/2/25

COMHAIRLE NA GÀIDHEALTACHD

Comataidh: Comataidh na Gàidhlig

Ceann-latha: 26 Gearran 2025

Tìotal Aithisge: Cunntas às Ùr mu Fhoghlam Gàidhlig

Aithisg le: Iar-Àrd-Oifigear – Daoine

1. Adhbhar/Geàrr-chunntas Gnìomhach

1.1 Tha an aithisg seo a' toirt fiosrachadh do Bhuill mu phrìomh raointean leasachaidh o chionn ghoirid taobh a-staigh Foghlam Gàidhlig, a' gabhail a-steach:

- ceannardas Acadamaidh Rìoghail Inbhir Nis a thaobh spiorad Ghàidhlig thar a' churraicealaim, agus cho cudromach 's a tha e spiorad dheimhinneach agus ion-ghabhalach a chruthachadh airson na Gàidhlig thar na sgoile;
- sealladh farsaing de dh'àireamhan sgoilearan ann am foghlam Gàidhlig air feadh na Gàidhealtachd airson 2024/2025; agus
- cunntas às ùr mun adhartas a rinneadh o chionn ghoirid a thaobh a bhith a' cruthachadh Foghlam tron Ghàidhlig ann am Bun-Sgoil Loch Àlainn.

2. Molaidhean

2.1 Thathar ag iarraidh air Buill:

- Toirt fa-near dhan aithisg;
- Fàilte a chur air an leudachadh leantainneach ann am Foghlam tron Ghàidhlig agus Foghlam Gàidhlig air Ghàidhealtachd; agus
- Aithne a thoirt dhan cheannardas a tha Acadamaidh Rìoghail Inbhir Nis air a shealltainn gus ùidh is com-pàirteachas sa Ghàidhlig fhàs air feadh na sgoile.

3. Builean

3.1 Goireas – Airson na bliadhna ionmhasail 2024/25, chuir a' Chomhairle a-steach iarrtas Tabhartas Sonràichte na Gàidhlig (TSG) airson £1.3M mu choinneimh caiteachas ro-mheasta de £8M agus chaidh £915,000 fhaotainn.

Tha am maoin eachadh a tha Riaghaltas na h-Alba a' toirt seachad tro TSG a' toirt taic luachmhor seachad airson raon farsaing phròiseactan a tha a' cuideachadh na Comhairle gus na gealltanasan aice a libhrigeadh fo Phlana na Gàidhlig agus tha a' mhòr-chuid a' dol ri libhrigeadh Foghlam tron Ghàidhlig agus Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig.

A bharrachd air prìomh mhaoineachadh na Comhairle agus TSG, bidh buidseat na Gàidhlig cuideachd a' gleidheadh maoin eachadh a bharrachd tro thagraidhean airson pròiseactan sònraichte bho Bhòrd na Gàidhlig, agus Maoin Ro-innleachdail nam Planaichean Gàidhlig (MPG).

- 3.2 Laghail – Tha e mar riatanas air Comhairle na Gàidhealtachd am Plana Gàidhlig aice a bhuileachadh fo Achd na Gàidhlig (Alba) 2005. Tha Earrann 15 de dh'Achd an Fhoghlaim (Alba) 2016 ga chur mar riatanas gu bheil dleastanas aig Comhairle na Gàidhealtachd mar ùghdarras foghlaim brosnachadh agus taic a thoirt do dh'fhoghlam Gàidhlig.
- 3.3 Cunnart – Chan eil cunnartan a' tighinn am bàrr bhon aithisg seo.
- 3.4 Slàinte is Sàbhailteachd (cunnartan a' tighinn am bàrr mar thoradh air atharrachaidhean do dh'uidheamachd, acfhainn, pròiseas no daoine) – Chan eil builean Slàinte is Sàbhailteachd a' tighinn am bàrr on aithisg seo.
- 3.5 Gàidhlig – Tha an aithisg a' cur ri leasachadh foghlam Gàidhlig taobh a-staigh sgìre Chomhairle na Gàidhealtachd agus a' cur taic ri buileachadh Plana Gàidhlig Chomhairle na Gàidhealtachd agus Plana Nàiseanta na Gàidhlig.

4. Buaidhean

- 4.1 Ann an Comhairle na Gàidhealtachd, tha poileasaidhean, ro-innleachdan no atharrachaidhean seirbheis uile fo ùmhlachd sgrìonadh amalaichte airson buaidh air Co-ionannachdan, Bochdainn is Còraichean Daonna, Còraichean is Sunnd Chloinne, Atharrachadh Gnàth-shìde, Eileanan is Coimhearsnachdan Dùthchail air Tìr-mòr, agus Dìon Dàta. Far a bheil feumalachd air aithneachadh, thèid measadh buaidh iomlan a ghabhail os làimh.
- 4.2 Tha a bhith a' beachdachadh air buaidhean na phàirt bhunaiteach dhen pròiseas cho-dhùnaidhean agus feumaidh seo fios a chur ris a' phròiseas cho-dhùnaidhean. Nuair a thathar a' tighinn gu co-dhùnadh sam bith, feumaidh Buill aire iomchaidh a thoirt do thoraidhean measaidh sam bith.
- 4.3 'S e aithisg sgrùdaidh agus/no ùrachaidh a tha seo agus mar sin chan eil feum air measadh buaidh.

5. Acadamaidh Rìoghail Inbhir Nis – Cùis Sgrùdaidh Gàidhlig agus Foghlam tron Ghàidhlig

- 5.1 San t-Samhain, chuir Acadamaidh Rìoghail Inbhir Nis air adhart iomairt do na sgoilearan air fad, agus thug iad 'Gaelvember' air:

[Acadamaidh Rìoghail Inbhir Nis - GAELVEMBER 2024 | Dùbhlann Gàidhlig 30 Latha do na Sgoilearan Uile](#)

Rè na Samhna, ghabh sgoilearan pàirt ann an dùbhlain làitheil gus cleachdadh na Gàidhlig a bhrosnachadh is a chur air adhart air feadh na sgoile. Am measg nan cleasan bha a bhith a' cruthachadh phostairean misneachail mun Ghàidhlig, a' sgrìobhadh phuist airson nam meadhanan sòisealta, a' cruthachadh phod-chraolaidhean Gàidhlig, agus a' teagasg Gàidhlig do charaidean no teaghaichean.

Chaidh iarraidh air sgoilearan an t-slighe Gaelvember aca a chlàradh, is bha iad a' buannachadh dhuisgean airson 'an dùbhlain as cruthachaile' agus 'na h-oidhirpean as fheàrr gus gach dùbhlain a chrìochnachadh.'

Chaidh clasrum Google Duolingo a chruthachadh cuideachd airson nan sgoilearan air fad mar phàirt de Gaelvember. Bha am fiosrachadh uile mu na cothroman a bha an lùib Gaelvember ri fhaotainn tro bhrathan air Chromebooks nan sgoilear.

5.2 Ceannardas a thaobh na Gàidhlig ann an Àrd-sgoiltean

Tha a bhith a' cruthachadh deagh spiorad a thaobh na Gàidhlig thar na sgoile air fad na riatanas, an dà chuid bhon Stiùireadh Reachdail airson Foghlam Gàidhlig agus bhon fhream-obrach poileasaidh aig Foghlam Alba, Comhairle mu Fhoghlam Gàidhlig. Tha seo a' dèanamh cinnteach gu bheil a' Ghàidhlig air a brosnachadh am measg nan sgoilearan air fad, agus chan ann dìreach am measg nan sgoilearan a tha a' dèanamh cùrsa Gàidhlig. Bu chòir do chothroman a bhith aig sgoilearan a' Ghàidhlig a chleachdadh is fhaicinn taobh a-muigh nan seòmraichean-teagaisg. Tha seo a' cruthachadh àrainneachd ion-ghabhalach, far a bheil na sgoilearan air fad a' faireachdainn gu bheil a' cur luach annta agus gu bheil iad air am brosnachadh gus a' Ghàidhlig ionnsachadh is a chleachdadh.

Taobh a-staigh an t-seòmair-theagaisg Ghàidhlig, tha bogadh sa chànan riatanach gus dèanamh cinnteach gu bheil leantaileachd ann am fileantachd nuair a thathar a' gluasad bhon bhun-sgoil dhan àrd-sgoil. Bidh a' cho-roinn dhen churraicealam a tha air a lìbhrigeadh tro bhogadh aig ìre Foghlam Farsaing Coitcheann sa Ghàidhlig air a phlanadh a rèir feallsanachd curraicealaim na sgoile.

6. Builean Plana na Gàidhlig – Leudachadh ann an Solar Foghlam tron Ghàidhlig

6.1 Bun-Sgoil Loch Àlainn – A' Stèidheachadh Solar Foghlam tron Ghàidhlig

Taobh a-staigh Cuspair Ro-innleachdail an Fhoghlaim, tha Plana Gàidhlig Chomhairle na Gàidhealtachd a' toirt gealltanais:

“Leudaich lìbhrigeadh Foghlam tron Ghàidhlig le barrachd chuspairean àrd-sgoile air an toirt seachad, sgoiltean ùra a sheasas leotha fhèin air an cruthachadh, agus solar ùr airson nan tràth-bhliadhnaichean, bun-sgoil is àrd-sgoil.”

6.2 Fhuair Comhairle na Gàidhealtachd iarrtas bho cheathrar phàrant aig Bun-Sgoil Loch Àlainn, air an t-6mh Samhain 2023, gus Foghlam Bun-sgoile tron Ghàidhlig (FBG) a stèidheachadh aig an sgoil.

Mar phàirt dhen Mheasadh Thùsail, rinn Comhairle na Gàidhealtachd ath-sgrùdadh air an fheumalachd airson FBG a rèir an [Stiùireadh Reachdail airson Foghlam Gàidhlig](#). Sheall seo gum bu chòir do Chomhairle na Gàidhealtachd solar FBG a chur air dòigh. Mar sin, bha ùghdarras aig a' Chomhairle na ceumannan riatanach a ghabhail gus solar FBG a ghleidheadh gun a bhith a' gabhail measadh iomlan os làimh.

Choinnich oifigearan le Ceannard Bun-Sgoil Loch Àlainn agus a' choimhearsnachd gus fios às ùr a thoirt seachad mu bhith a' stèidheachadh solar FtG. Tha Comhairle na Gàidhealtachd an-dràsta a' fastadh tidsear FtG agus 's e ceum math air adhart a tha seo airson taic a thoirt dhan choimhearsnachd gus an t-iarrtas aca a choileanadh.

San eadar-àm, tha cothrom air foghlam Gàidhlig air a thoirt seachad le taic dhan bhuidhinn 0–3 san sgìre a bharrachd air 10 uairean de sholar thràth-bhliadhnachan FtG ann an Tràth-ionnsachadh is Cùram-chloinne.

7.0 Àireamhan Sgoilearan ann am Foghlam Gàidhlig

7.1 Tha an clàr a leanas a' sealltainn àireamhan sgoilearan ann an 2023/24 agus 2024/25. Tha an clàr a' toirt seachad àireamhan sgoilearan ann an FtG ann an Tràth-ionnsachadh is Cùram-chloinne, Bun-sgoil, Àrd-sgoil agus FLI Àrd-sgoile.

An t-Samhain 2024	Àireamh Sgoilearan FtG	Àireamh Sgoilearan FLI	Àireamh Iomlan Sgoilearan	% FtG	% FLI
Sgoil-àraich	354	0	2798	12.6%	
Bun-sgoil	1091	0	15982	6.82%	
Àrd-sgoil	460	2050	13998	3.3%	14.6%
Iomlan	1905	2050	32777	5.8%	6.25%

An t-Samhain 2023	Àireamh Sgoilearan FtG	Àireamh Sgoilearan FLI	Àireamh Iomlan Sgoilearan	% FtG	% FLI
Sgoil-àraich	330	0	2849	11.5%	0
Bun-sgoil	1087	0	16265	6.7%	0
Àrd-sgoil	442	2127	13868	3.2%	15.3%
Iomlan	1859	2127	32982	5.6%	6.4%

TICC FtG

- **Àireamh Sgoilearan FtG:** Tha meudachadh follaiseach san àireimh sgoilearan ann am Foghlam tron Ghàidhlig (FtG), a' dol suas bho 330 gu 354.
- **Àireamh Iomlan Sgoilearan:** Tha an àireamh iomlan de sgoilearan sgoil-àraich air lùghdachadh beagan bho 2849 gu 2798.
- **% FtG:** Tha an ceudad de sgoilearan FtG air meudachadh bho 11.5% gu 12.6%, a' sealltainn gu bheil ùidh ann am FtG a' fàs aig ìre na sgoil-àraich.

Bun-sgoil

- **Àireamh Sgoilearan FtG:** Tha an àireamh de sgoilearan bun-sgoile ann am FtG air meudachadh beagan bho 1087 gu 1091.
- **Àireamh Iomlan Sgoilearan:** Tha an àireamh iomlan de sgoilearan bun-sgoile air lùghdachadh bho 16265 gu 15982.
- **% FtG:** Tha an ceudad sgoilearan FtG air meudachadh bho 6.7% gu 6.82%, a' sealltainn gu bheil ùidh sheasmhach ann am FtG aig ìre na bun-sgoile.

Àrd-sgoil

- **Àireamh Sgoilearan FtG:** Tha an àireamh de sgoilearan àrd-sgoile ann am FtG air meudachadh bho 442 gu 460.
- **Àireamh Sgoilearan FLI:** Tha an àireamh de sgoilearan àrd-sgoile ann am Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig (FLI) air lùghdachadh bho 2127 gu 2050.
- **Àireamh Iomlan Sgoilearan:** Tha an àireamh iomlan de sgoilearan àrd-sgoile air meudachadh bho 13868 gu 13998.
- **% FtG:** Tha an ceudad de sgoilearan FtG air meudachadh beagan bho 3.2% gu 3.3%.
- **% FLI:** Tha an ceudad de sgoilearan FLI air lùghdachadh bho 15.3% gu 14.6%.

Gluasadan Iomlan

- **Àireamh Iomlan Sgoilearan FtG:** Tha meudachadh iomlan san àireimh sgoilearan ann am FtG, bho 1859 gu 1905.
- **Àireamh Iomlan Sgoilearan FLI:** Tha lùghdachadh san àireimh sgoilearan ann am FLI, bho 2127 gu 2050.
- **% FtG:** Tha an ceudad iomlan de sgoilearan FtG air meudachadh bho 5.6% gu 5.8%.
- **% FLI:** Tha an ceudad iomlan de sgoilearan FLI air lùghdachadh bho 6.4% gu 6.25%.

Mar gheàrr-chunntas, tha gluasad coitcheann ann a tha a' sealltainn gu bheil FtG a' meudachadh. Tha an àireamh de sgoilearan ann am FLI air lùghdachadh beagan, ach tha an ùidh ann am FtG a' fàs.

- 7.2 Tha an àireamh sgoilearan ann am FtG mar mheudachadh ceudaid sa Ghàidhealtachd thairis air ùine a' Phlana Ghàidhlig mu dheireadh air a bhith mar a leanas:

Meudachadh % tionalach bho 2017/18 gu 2022/23*

TICC – meudachadh 22.76%

Bun-sgoil – meudachadh 20.17%

Fileantaich Ghàidhlig Àrd-sgoile – meudachadh 23.16%

FtG Àrd-sgoile – meudachadh 25.81%

FLI Àrd-sgoile – meudachadh 8.67%

Tha an àireamh iomlan de sgoilearan bun-sgoile na Gàidhealtachd taobh a-staigh solar FtG mar phàirt de dh'àireamhan iomlan sgoilearan bun-sgoile na Gàidhealtachd,

a' sealltainn gu bheil àrdachadh cunbhalach air a bhith ann gach bliadhna a thaobh àireamhan le leudachaidhean agus togalaichean ùra ann an grunn sgoiltean far a bheil solar FtG ri fhaotainn. Tha seo ann an co-theacsa nas fharsainge de chlàran-sgoile a' tuiteam.

- 7.3 *Thèid mion-sgrùdadh ùraichte air àireamhan sgoilearan na Gàidhlig air Ghàidhealtachd gu 2025 a thoirt seachad aig an ath choinneamh a bhios aig Comataidh na Gàidhlig. Bheir seo cothrom dàta bho chlàrachadh Bun-sgoil 1 is TICC a chruinneachadh, agus cuiridh seo ris a' ghluasad iomlan ann an àireamhan FtG na Gàidhealtachd.

Tha oifigearan an-dràsta ag obair gus gluasadan a chomharrachadh agus amas air sgoiltean far am faodadh taic a bhith a dhìth air sgàth atharrachaidhean ann an àireamhan sgoilearan no clàrachaidhean airson TICC FtG.

Ainmeachadh: Àrd-Oifigear Eadar-amail Foghlam Thràth-bhliadhnaichean agus Bun-sgoile

Ceann-latha: 31/01/25

Ùghdaran: Ruairidh MacAoidh, Lena Walker

Pàipearan Cùl-fhiosrachaidh:

Eàrr-ràdhan: